

ingediend op **1678** (2022-2023) – Nr. 1
26 april 2023 (2022-2023)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Loes Vandromme, Jan Laeremans
en Karolien Grosemans

over de werkzaamheden van de Stichting Leerpunt

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Loes Vandromme, Hilâl Yalçın;
Jean-Jacques De Gucht, Gwendolyn Rutten;
Johan Danen, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Els Ampe, Tom Ongena;
Stijn Bex;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door Stichting Leerpunt.....	4
1.	Inleiding	4
2.	Achtergrond	4
3.	Taken.....	6
4.	Stand van zaken	9
II.	Bespreking.....	10
1.	Tussenkomen van de leden	10
1.1.	Loes Vandromme	10
1.2.	Jan Laeremans	11
1.3.	Elisabeth Meuleman	12
1.4.	Karolien Grosemans	12
1.5.	Kathleen Krekels.....	13
2.	Antwoorden van Leerpunt	13
	Gebruikte afkortingen	18

Op 2 maart 2023 organiseerde de Commissie voor Onderwijs een gedachtewisseling over de werkzaamheden van Stichting Leerpunt met Pedro De Bruyckere, algemeen directeur van Stichting Leerpunt, en Axel Buyse, voorzitter van de raad van bestuur van Stichting Leerpunt.

I. Uiteenzetting door Stichting Leerpunt

1. Inleiding

Pedro De Bruyckere zegt dat Stichting Leerpunt in november 2022 aangekondigd werd en helemaal op het einde van 2022 ook is gestart. Zelf is hij officieel op 1 februari 2023 begonnen bij de stichting, voor 60 procent van zijn tijd. Daarnaast is hij ook nog als wetenschapper actief.

2. Achtergrond

De spreker schetst eerst de ruimere achtergrond van de stichting. Het onderwijs heeft de voorbije twintig jaar een evolutie gekend, eerst naar evidencebased en dan naar evidence-informed werken. In 2009 kwam het heel belangrijke boek 'Visible Learning' van John Hattie uit, dat wereldwijd werd beschouwd als de heilige graal over wetenschappelijk onderzoek over onderwijs. De bedoeling van de auteur was een overzicht te bieden van wat werkt in het onderwijs. De eerste conclusie was dat bijna alles werkt, maar dat niets altijd werkt. Bekende inzichten, die vaak een eigen leven gingen leiden, zijn bijvoorbeeld dat klasgrootte geen effect heeft en huiswerk maar een gemiddeld effect. Hattie gebruikte heel vaak een typische indeling. Een effect kleiner dan nul bestempelde hij als een negatief effect. Zo zullen stress, vooral negatieve, en een depressie een negatief effect hebben op leren. Ook bleek een lange zomervakantie in eerste instantie een duidelijk aantoonbaar negatief effect te hebben. Bij een effectgrootte tussen 0 en 0,15 sprak men nog niet over 'leren'. Dat is ook een fout die vaak is gemaakt. Dan had men het gewoon over 'groei'. Gemiddeld onderwijs situeerde zich tussen 0,15 en 0,4. Boven 0,4 was er voor Hattie sprake van leerwinst, iets dat men doet dat beter is dan gemiddeld. Feedback is daardoor een heel belangrijk thema geworden.

Hattie had zelf nooit verwacht dat zijn boek zo'n enorm effect zou hebben. Voordien bewandelde Robert J. Marzano al hetzelfde pad, dat ook al ingang kreeg in het onderwijs. Dat noemt men dus evidencebased: wat zegt de evidentie en op welke manier kan men die gebruiken om het onderwijs te verbeteren? Voor heel veel zaken in het onderwijs bestaat er nog nauwelijks evidentie, wat niet betekent dat ze niet werken, maar er is bitter weinig onderzoek naar verricht, schetst de spreker. De terminologie evidencebased heeft er deels voor gezorgd dat mensen denken dat iets specifiek doen voor wonderen zal zorgen.

Er was veel kritiek op Hattie, in eerste instantie over de methodologie. Hij heeft ook toegegeven dat er slordigheden stonden in zijn eerste boek. Zijn ambitie was heel groot, namelijk achthonderd meta-analyses met elkaar vergelijken, maar bijvoorbeeld de kwaliteitscontrole bij de selectie was soms slordig. Ook gebruikte hij een statistische maat voor effectgrootte op een manier waarvoor de maat niet bedoeld was. De belangrijkste kritiek betrof echter iets waaraan hij niets kon doen, namelijk dat mensen zich extreem gingen richten op de effectgrootte en alle nuances naast de cijfers niet lazen. Schoolbesturen lazen dat klasgrootte geen effect heeft of dat huiswerk niet werkt en beslisten prompt de klassen groter te maken en huiswerk af te schaffen, hoewel Hattie dat nooit had geclaimd. Zo stelde hij dat de meeste onderzoeken over de klasgrootte veeleer een correlatie dan een causaal verband aantoonde. Er zijn inderdaad onderzoeken waarin een causaal verband wordt aangetoond, maar bij de jongste leeftijd, niet bij oudere kinderen. Ook was de effectgrootte niet onder 0,15, maar 0,27: een gemiddeld effect. Wel viel te lezen

dat klassen verkleinen een extreem dure maatregel is, aangezien daar veel mensen voor nodig zijn. Huiswerk blijkt bij de jongste leeftijd nauwelijks effect te hebben, maar heeft in de laatste graad van het secundair onderwijs een effectgrootte van 0,65. Op basis daarvan zou men kunnen beslissen om huiswerk in de lagere school af te schaffen en heel veel huiswerk te geven in de laatste graad, maar het gaat ook over het soort huiswerk: het herhalen van woordjes en de tafels van vermenigvuldiging afschaffen in de eerste jaren van het lager onderwijs zal ook zorgen voor achteruitgang. Het is dus zeer complex, besluit de spreker. Er is nuancering nodig bij de cijfers.

Als men het evidencebased systeem reduceert tot 'doe dit en doe dat niet', kunnen er ongelukken gebeuren. In het onderwijs is er de verschuiving van de klemtoon, van evidencebased naar evidence-informed, wat een erkenning en herkenning is van de professionaliteit van de leerkracht en het schoolteam. Dat is belangrijk voor de opdracht die Leerpunt heeft gekregen. Daarbij valt het woord evidence-informed heel vaak. Dat komt erop neer dat de wetenschap het onderwijs informeert over mogelijke beperkingen en winsten, maar erkent dat ze de context, de leerlingen niet kent. Zo is het stimuleren van een 'growth mindset' bij kinderen en jongeren, een concept van Carol Dweck, heel populair in het onderwijs. Bij een 'fixed mindset' denkt men iets te kunnen omdat men slim is of iets niet te kunnen omdat men dom is en meent men daar weinig aan te kunnen veranderen. Bij een growth mindset meent men dat men iets kan bereiken door zich ervoor in te zetten, dus niet 'ik kan het niet', maar 'ik kan het nog niet'. Er is weinig discussie over dat die twee mindsets bestaan, maar de vraag is of het bevorderen door de leerkracht van een mindset een effect kan hebben.

Growth mindset is een van de slachtoffers van de huidige replicatiecrisis, vervolgt Pedro De Bruyckere: als klassieke onderzoeken opnieuw worden uitgevoerd om na te gaan of de resultaten overeind blijven, blijkt dat heel vaak niet het geval te zijn. De eerste onderzoeken naar growth mindset waren heel veelbelovend, maar het waren allemaal vrij kleine steekproeven. In 2018 bleek uit de eerste grote meta-analyse en de replicatie van steekproeven die naam waardig dat het gemiddelde effect van de growth mindset nul is. Dat zou kunnen leiden tot het schrappen van die aanpak, maar dan komt de bijsluiter. Blijkt dat de aanpak bij sommige jongeren zelfs een negatief effect kan hebben. Als er gemiddeld geen effect is, dan volgt daar logischerwijze uit dat dit bij andere kinderen wel een klein positief effect kan hebben, namelijk bij kinderen met een lage sociaaleconomische positie en bij jongere kinderen. Men zou kunnen argumenteren dat een klein effect niet interessant is, dat moet worden ingezet op dingen met een groot effect, maar daar is een tweede denkfout ontstaan, waarvan Hattie tegenwoordig bewust afstand neemt. Laaghangend fruit kan namelijk ook belangrijk zijn. Wel blijken er problemen te zijn met de verschillende technieken die zijn gebruikt om een growth mindset te bevorderen. Zo bleek de aanpak meer effect te hebben als onderzoekers er zelf mee gingen lesgeven. Het probleem in het onderwijs is heel vaak dat men dingen moet opschalen en dat effecten heel vaak kleiner worden als dat gebeurt.

Jan Laeremans betwist dat veel leerkrachten a priori uitgaan van een fixed mindset: ze weten dat de leerlingen er nog niet veel van kennen en door hen moeten worden vooruitgeholpen.

Pedro De Bruyckere beaamt dat veel leerkrachten het vaak al goed doen wat de mindset betreft. Dat is misschien een extra reden waarom het effect zoveel kleiner was dan het gemiddelde effect dat eerst bleek uit kleinere studies.

In het huidige overzicht van Hattie blijkt 'collective teacher efficacy' het grootste leereffect te hebben, vervolgt de spreker. Dat is het vertrouwen dat een team leraren heeft dat zij collectief het verschil kunnen maken voor de leerlingen. De effectgrootte was 1,39 in 2019, wat gigantisch is. Het kost echter tijd, geld en

energie om dat te bereiken bij een team. Dat ontstaat dus niet van vandaag op morgen. Het grote voordeel van een 'growth mindset'-aanpak is dat die nauwelijks moeite kost. Dat is dus laaghangend fruit. In dat licht moet men de vork tussen 0,15 en 0,4 met heel andere ogen gaan bekijken. Bijvoorbeeld het reduceren van klasgroottes is, hoewel het een optie kan zijn, een dure maatregel. Kunnen er met hetzelfde geld geen andere dingen worden gedaan? Dergelijke redeneringen komen dan meer aan bod.

Een van de grote problemen voor de wetenschap was de voorbije decennia dat negatieve effecten of nuleffecten van experimenten niet werden gerapporteerd, omdat men die tot voor kort moeilijk gepubliceerd kreeg in wetenschappelijke tijdschriften. Het gevolg is dat veel van de effecten van het onderzoek van anderen die Hattie in zijn boek opnam, wellicht te groot werden ingeschat. De wetenschap corrigeert zichzelf. Men werkt nu vaker met preregistratie, zodat zelfs als een onderzoek uiteindelijk nooit wordt gepubliceerd er sporen van terug te vinden zijn voor wie een reviewstudie of een meta-analyse maakt. De spreker wijst erop dat het merendeel van de cijfers van Hattie gaandeweg is gedaald. Men kan dat spijtig vinden, maar zo krijgt men ook een realistischer beeld, omdat wat geen effect heeft, steeds meer wordt meegenomen. De publicatiebias waaronder de wetenschap lang heeft geleden, zal wellicht al deels zijn gecompenseerd, zij het dat bij psychologisch onderzoek de replicatiecrisis gigantisch is. Replicatie is daar heel normaal geworden. Wat puur onderwijskundig onderzoek betreft, is het aantal replicaties gepubliceerd in toptijdschriften tussen 2010 en 2020 weliswaar verdubbeld, maar het is nog altijd heel veel minder dan 1 procent.

Ooit werd berekend dat er qua didactische aanpak 203 biljoen werkende opties zijn. Het is dus altijd kiezen. Men kan nooit alles doen. Men kan elke euro ook maar één keer uitgeven. Met haar toolkit heeft bijvoorbeeld de Britse Education Endowment Foundation het werk van Hattie, Marzano en anderen overgedaan en een meta-meta-analyse gemaakt, maar met veel meer nuance. Heel veel interventies worden erin opgesomd, met daarbij de mogelijke leerwinst ervan, uitgedrukt in maanden, en de sterkte van de evidentie. Er zijn onderwerpen, bijvoorbeeld huiswerk, waarover ontelbare onderzoeken zijn gebeurd, maar ook zaken waarnaar bitter weinig onderzoek is gebeurd, ofwel omdat er weinig interesse voor is ofwel omdat het heel moeilijk is. Het gaat ook niet enkel over de hoeveelheid, maar ook over de kwaliteit van het onderzoek en de evidentie, merkt Pedro De Bruyckere op. Zo zullen gerandomiseerde, gecontroleerde studies veel zwaarder doorwegen dan een experimentele studie zonder controlegroep of een pilootstudie. Ten slotte wordt bij elke interventie aangegeven hoeveel ze kost. Uit dit alles moet blijken of het de moeite waard is om erop in te zetten.

In heel veel landen en regio's zijn de voorbije decennia intermediaire organisaties zoals Leerpunt ontstaan om de wetenschap, met alle mogelijke nuances, te vertalen voor het onderwijs. Ze vormen ook het voorwerp van OESO-onderzoek.

3. Taken

Daarmee is Pedro De Bruyckere aanbeld bij de opdrachten van Leerpunt. De eerste opdracht was natuurlijk de oprichting van de stichting zelf, met praktische zaken zoals de aanwervingen en de boekhouding. De regelgever heeft al wel diverse zaken meegegeven. De raad van bestuur is samengesteld en bestaat uit tien bestuurders: zes personen op voordracht van de onderwijsverstrekkers, waaronder iemand van de VLIR en iemand van de VLHORA, en vier onafhankelijken. Er is ook een regeringscommissaris die toezicht houdt. Met het oog op de onafhankelijkheid van de stichting is er geen politieke vertegenwoordiging in de raad van bestuur. Dat was een belangrijke reden voor de spreker om de taak te aanvaarden. Verder zal een operationele staf worden gevormd. Daarnaast zullen een wetenschappelijke commissie (om de wetenschappelijke kwaliteit te bewaken) en een gebruikerscommissie (die

de bruikbaarheid bewaak) in het leven worden geroepen, naar analogie van wat men in Nederland doet. Het kan immers dat wetenschappers gewoon onderzoeken wat zij interessant vinden, maar de link met de gebruikers verloren gaat. Er verschijnen dagelijks heel boeiende onderzoeken die hun weg niet vinden naar de werkvloer, omdat er geen energie of geld was om die op de hoogte te brengen of omdat ze niet meteen bruikbaar zijn voor de werkvloer. Ook kan het zijn dat er nauwelijks onderzoek gebeurt naar thema's die voor leerkrachten, schoolleiders en ondersteuners een acute nood zijn.

De spreker stelt dat men verbaasd zou zijn over hoe weinig wetenschap er soms is over dingen die in het onderwijs gebeuren. Zo weet men weinig over het samenstellen van klassen. Heel vaak gebeurt dat met een reden, bijvoorbeeld omdat scholen te klein zijn. Soms gebeurt het ook vanuit een pedagogische visie. Daar zijn wel onderzoeken over, maar het is moeilijk om daar even sterke uitspraken over te doen als over huiswerk. Een ander heel populair thema, waarnaar nu gelukkig wel onderzoek gebeurt, is coteaching. Men kan niet zeggen dat coteaching niet werkt. Uit heel veel casestudy's blijkt dat leerlingen en leerkrachten dat aangenaam vinden. Volgens Hattie hebben coteaching en teamteaching nauwelijks een leereffect, maar zijn basis om dat te stellen, is heel zwak: er zijn nauwelijks data, omdat een dergelijk onderzoek enorm moeilijk is. Het is onder meer moeilijk om hierover gerandomiseerde, gecontroleerde studies te doen die voorbij ethische commissies kunnen geraken. Het is dus niet altijd een kwestie van weinig interesse. Wat andere noden betreft, is het onderzoek misschien nog niet gebeurd of nog niet gebeurd in Vlaanderen.

De gebruikerscommissie is dus cruciaal om ervoor te zorgen dat het onderzoek dat zal worden gefinancierd of vertaald door Leerpunt direct aansluit bij de noden van de praktijk. Als het onderzoek bestaat, moet het vertaald worden. Dat kan internationaal onderzoek zijn dat nog niet degelijk is vertaald naar de Vlaamse praktijk. Hoewel iedereen op dezelfde manier leert, zijn de praktijken, de curricula en de omstandigheden niet overal dezelfde. In sommige landen zijn onderwijsassistenten bijvoorbeeld heel ruim ingevoerd, maar in Vlaanderen niet. Het vertalen behelst dus meer. Als er geen internationaal onderzoek bestaat, kan er eventueel onderzoek worden besteld, als het budget dat toelaat.

Dat betekent niet dat Leerpunt het onderwijsonderzoek wil beperken tot wat de gebruikers nodig vinden. De stichting is immers niet de enige financier. Er zijn nog altijd het FWO en de BOF-beurzen om fundamenteel onderzoek te kunnen doen. Ook dat vindt de spreker belangrijk: anders zal men nooit nieuwe dingen vinden.

De stichting heeft een aantal taken gekregen van de regelgever. Ze moet ten eerste de kennisnoden identificeren. Dat is geen lijstje dat in het begin wordt vastgelegd. Aangezien noden door omstandigheden kunnen veranderen, moet het proces iteratief zijn. Zo blijken motivatie en concentratie na de covidcrisis in binnen- en buitenland een issue te zijn.

Ten tweede moet Leerpunt kennis creëren door de ontsluiting en synthese van relevante bestaande internationale en nationale wetenschappelijk onderbouwde kennis en materialen voor de onderwijspraktijk, zij het met een contextualisering naar het Vlaamse onderwijs, want de herkenbaarheid is heel belangrijk. Het is de bedoeling om mensen iets nieuws bij te brengen of in het beste geval iets te bevestigen dat ze al weten. Het volstaat dus niet om gewoon de recente vertaling over te nemen die men in Nederland van de EEF-toolkit heeft gemaakt. In Nederland zijn er bijvoorbeeld geen leerjaren, maar groepen, een term die voor Vlaamse leerkrachten een andere lading dekt. Er moet dus niet alleen worden vertaald, maar ook hertaald.

Mensen moeten ook de weg vinden naar de informatie. Anders is het verloren geld. Leerpunt moet dus een communicatiestrategie, maar ook een mobilisatiestrategie

ontwikkelen voor het Vlaamse onderwijs, zodat mensen aan de slag gaan. Dat komt erop neer dat de stichting hen informeert, zodat ze een goed geïnformeerde keuze met goede afwegingen kunnen maken. Men kan niet alles doen en een euro kan maar één keer worden uitgegeven. Zo zijn er in Brussel scholen die er bewust voor kiezen om geen huiswerk te geven. Dat is verdedigbaar, bijvoorbeeld op basis van het argument dat huiswerk sociale ongelijkheid kan vergroten, omdat sommigen dat huiswerk in goede thuisomstandigheden kunnen maken en anderen het gewoon niet kunnen maken. Men moet dan echter ook weten dat men een vrij efficiënte en effectieve maatregel laat liggen. Een toolkit, aangevuld met eigen inzichten zou dan kunnen aangeven wat men in de plaats kan doen om dat verlies te compenseren. Welke keuzes kan men binnen een bepaalde pedagogische visie maken opdat kinderen binnen die visie het meest zouden leren?

Pedro De Bruyckere benadrukt daarmee ook dat Leerpunt niet aan staatspedagogiek gaat doen. Het kan zijn dat mensen ontdekken dat bepaalde keuzes weinig effect hebben, maar vanuit hun overtuiging kunnen ze nog altijd beslissen om die toch te maken. Ze zullen echter ten minste weten dat de kans klein is dat ze werken.

De volgende stap is een wetenschappelijke ondersteuning van het gebruik van onderzoek in de klas- en schoolpraktijk. Heel wat actoren zijn daarbij belangrijk: de lerarenopleidingen, de onderzoekscentra en zeker ook de pedagogische begeleidingsdiensten. Als het aan de spreker ligt, zal Leerpunt een kleine organisatie worden en blijven. De raad van bestuur deelt die visie. Zo veel mogelijk van het geld voor Leerpunt moet naar onderzoek en de klasvloer gaan. Zo zal de stichting in een coworkingspace werken. Het is ook niet de bedoeling dat ze zelf naar de klassen gaat om dit te verspreiden, aangezien daar wel een groot team voor nodig zou zijn. Gelukkig telt het Vlaamse onderwijs al veel actoren die wel naar de klasvloer gaan en constant in interactie zijn met scholen, zoals de pedagogische begeleiders en de diverse expertisecentra, zoals ExCEL. Ook de lerarenopleidingen mogen niet worden onderschat. Zij zullen dit verspreiden en Leerpunt zal hen daarbij ondersteunen.

Op de valreep heeft de stichting nog een extra taak gekregen, namelijk het mee mogelijk maken van de brede basiszorg en de verhoogde zorg. Als haar plan van aanpak wordt goedgekeurd, krijgt ze daar de komende jaren middelen voor. Het is echter een pittige opdracht, merkt de spreker op, vooral omdat de internationale kennisbasis relatief klein is. Natuurlijk is er al heel veel geweten over goede didactiek en is geweten dat goede didactiek qua basiszorg iedereen ten goede komt. Men hoeft dus niet van nul te beginnen. Een van de belangrijke taken van basiszorg is het minder labelen. Daarover zijn er al inzichten. Zo is geweten dat bepaalde aanpakken in het reguliere onderwijs alle leerlingen ten goede komen. Er is geweten dat structuur en minder prikkels goed kunnen zijn voor kinderen met ADHD en autisme, maar ook dat elke kleuter en elke leerling beter gaat leren als er meer structuur en minder prikkels zijn. Er is geweten dat dyslexie bestaat, maar ook dat er een overdiagnosticering is, dat sommige vormen van dyslexie neerkomen op slecht technisch leesonderwijs en dat er programma's zijn die dat kunnen verbeteren, dat bijvoorbeeld close reading, dat ook in Vlaanderen voet aan de grond krijgt, voor begrijpend lezen kan helpen. De kennisbasis over heel veel andere zaken moet echter nog worden uitgebreid. De spreker heeft het dan nog niet over de verhoogde zorg.

Een taak die Leerpunt niet heeft, is zelf onderzoek doen. Dat zou immers betekenen dat men goede mensen weghaalt uit bestaande onderzoekscentra om zelf een team te vormen. Vlaanderen heeft goede onderzoekscentra. Er is dus geen reden om er nog een op te richten. Voor de spreker is een heel belangrijk uitgangsprincipe dat de stichting niet gaat concurreren. Ze gaat leemtes detecteren. Het opvullen van die leemtes zal gebeuren door de onderzoekscentra. Hoe dat vorm zal krijgen, hangt natuurlijk af van de voornoemde taken of de leemtes.

Het zal ook niet de taak zijn van de stichting om zelf bijscholing te geven. Misschien zal ze wel een train-de-trainerprogramma oprichten, opdat de mensen die dergelijke zaken in de klas gaan ondersteunen goed worden opgeleid. Eventueel zal dat zelfs samen met de lerarenopleidingen en de pedagogische begeleidingsdiensten gebeuren. Over dat alles moet nog worden beslist.

De Stichting Leerpunt heeft wel als taak onderzoek en valorisatie mogelijk te maken en leraren, teams en ondersteuners te helpen om het onderwijs beter te maken. Het is niet zo dat enkel de ondersteuners en de lerarenopleiders hiertoe toegang zullen hebben. Alles zal gratis vindbaar en beschikbaar zijn. Klasse gebruikt de Engelstalige versie van de toolkit om dingen te illustreren en geeft heel mooie voorbeelden van goede praktijken. Dat zal worden voortgezet. Daartoe zijn afspraken gemaakt met Klasse.

Pedro De Bruyckere hoopt persoonlijk vooral dat Leerpunt nuance zal kunnen brengen in alle onderwijsdebatten. Soms zal dat pijn doen, omdat men had gewild dat iets een groter effect had. Zo is geweten dat het effect van hoorcolleges, die een heel goedkope werkvorm zijn, gemiddeld behoorlijk laag is. Het kan zijn dat men op basis van de huidige kennisbasis beter iets anders doet dan wat men graag doet. De meeste zaken die in het onderwijs gebeuren, hebben een gemiddeld effect, dus tussen 0,15 en 0,4 volgens Hattie. Dan zal men dus altijd de nuance moeten opzoeken. Nu wordt gedebatteerd over de vraag of huiswerk werkt. De spreker hoopt dat het debat over een paar jaar zal gaan over de vraag wanneer huiswerk werkt en wanneer niet, of wanneer men beter inzet op kleinere klassen en wanneer het niet erg is om de groep wat te vergroten, waarbij men dat voor de werkdruk wel op een andere manier gaat compenseren. Die nuance lijkt de spreker de essentie van de evidence-informed aanpak.

Men moet ook beseffen dat er niet één enkele weg is. Leerkrachten zijn vaak zeer verantwoord en eclectisch. Als een goede leerkracht merkt dat een aanpak niet werkt, zal hij een andere aanpak proberen, zelfs al past dat niet helemaal bij de visie. Een leerkracht wil immers dat zijn leerlingen vooruitgaan. De polarisatie gebeurt soms op een hoger niveau, op het beleidsniveau, stipt de spreker aan. Dat is belangrijk, want visie is ook belangrijk, alleen al voor die collectieve teacher efficacy. Soms kunnen discussies over visie echter wat meer gepolariseerd worden. In Vlaanderen valt dat nog mee. Het besef dat er veel mogelijkheden zijn om goed onderwijs te bieden, is dus heel belangrijk.

4. Stand van zaken

Er is al een raad van bestuur, waarmee al meermaals is vergaderd. Er wordt gewerkt aan een beleidsplan. Pedro De Bruyckere bedankt het kabinet en zeker ook de administratie voor het voeren van de vooronderhandelingen met de EEF, zodat de stichting snel aan de slag kan. Er is weliswaar nog niets getekend, maar de onderhandelingen met de EEF zijn afgerond. Ook zijn er al afspraken gemaakt met internationale partners. Dat is heel belangrijk, want de noden zijn soms dezelfde. Als men onderling kan afstemmen, hoeft men niet van nul te beginnen, maar enkel de vertaalslag te doen. Er zijn al concrete afspraken met de Nederlandse partners. Bij diverse andere is er bereidheid. Ook is er al een mondelinge toezegging dat de vertaling van de toolkit mag worden hertaald, zodat niet moet worden vertaald, wat een kostenbesparing betekent. Wel is de afspraak gemaakt dat Leerpunt voor de vertaling zal betalen als er ooit een nieuwe actie komt, zodat Nederland daar dan van kan profiteren. Verder zijn de eerste aanwervingen gebeurd. Er is nog weinig, maar veel meer had men nog niet kunnen doen, aldus de spreker.

Midden juni moet de stichting heel wat documenten bezorgen aan de Vlaamse Regering, zodat kan worden bekeken hoe het geld de komende jaren zal worden uitgegeven. Er moet een beleidsplan komen, net als een plan van aanpak, een visie, een missie

en een intern reglement. Men mag dat niet onderschatten: alles moest van nul worden opgestart. De algemeen directeur wil qua prioriteiten zo snel mogelijk werk maken van het beleidsplan om zo snel mogelijk aan de slag te kunnen gaan, zodat er zo snel mogelijk effect is. Dat is voor hem belangrijker dan een zoektocht naar een kantoor. Ook moet alle administratie in orde zijn. Belangrijk is dat nog in 2023 de twee toolkits zullen worden ontsloten, de eerste calls kunnen worden gelanceerd en de gebruikerscommissie en de wetenschappelijke commissie aan de slag kunnen gaan om een kennisagenda vast te leggen en daarbij passende stappen te zetten, zodat de toolkit kan worden aangepast aan het Vlaamse onderwijs. De deadline: hoe sneller, hoe liever. Eerst moet de aanpak echter worden goedgekeurd, besluit Pedro De Bruyckere.

II. Bespreking

1. Tussenkomsten van de leden

1.1. Loes Vandromme

Loes Vandromme dankt de algemeen directeur voor zijn zeer interessante toelichting, die er komt omdat ze bij de bespreking van het ontwerp van programmadecreet (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1466/1) had gevraagd of een dermate belangrijke beslissing als die over Leerpunt niet via een apart decreet moest worden genomen. Het antwoord van minister Ben Weyts was dat hij snel wou zijn. Ze heeft daar begrip voor, maar voor cd&v is het toch belangrijk dat Leerpunt stoelt op een goede wetgevende basis. Ze vindt het zeer interessant om de stand van zaken te kennen, want er is al heel veel over gezegd, ook voor het programmadecreet er was. Er is geen tijd te verliezen als het gaat over onderwijs, maar het is ook belangrijk dat de juiste weg wordt gevolgd, stelt de spreker.

De cd&v-fractie vindt het zeer belangrijk dat Leerpunt een onafhankelijke positie heeft ten aanzien van de politiek en financieel onafhankelijk is. Ze vindt het ook belangrijk dat de stichting een beroep zal doen op de bestaande initiatieven en daar geen vervanging van is. Pedro De Bruyckere gaf aan naast zijn activiteiten bij Leerpunt ook nog aan onderzoek te doen. Kunnen die twee rollen niet tot moeilijkheden leiden? Zijn er duidelijke afspraken gemaakt over hoe hij daarmee omgaat?

Loes Vandromme vindt het heel belangrijk dat men bij onderwijskwaliteit vertrekt van het uitgangspunt dat dé school, dé leraar en dé leerling niet bestaan en dat onderwijs zeer sterk contextgebonden is. Zal ook de vraag aan bod komen hoe men scholen sterker kan maken om die context te leren kennen en om datageletterd te worden? Dan komt het leiderschap binnen scholen in beeld, want, zoals Pedro De Bruyckere aangaf, moeten er keuzes worden gemaakt. Directeurs en schoolbesturen moeten dus een zicht hebben op de beginsituatie en de context van de school. Hoe kan men scholen vooral daarin sterker maken?

De link die werd gelegd met de lerarenopleidingen en de pedagogische begeleidingsdiensten, vindt de spreker heel waardevol. Men kan inderdaad nooit alles doen. Heel belangrijk is dat alvast de visie aanwezig is dat de leerkracht niet iemand is die afvinkt, maar iemand die constant keuzes moet maken en zeer sterk in zijn schoenen moet staan. Het is enorm belangrijk om het imago van de leraar op die manier op te krikken. Het is de leraar die ertoe doet.

Loes Vandromme verwijst dan naar de professionalisering en de leraar als expert. Dat is de grote uitdaging, los van de initiële opleiding. Scholen zijn jammer genoeg niet de beste leerling van de klas als het gaat over levenslang leren of een lerende organisatie zijn. Hoe kan men scholen sterker maken om keuzes te maken over professionalisering? Het aanbod is zo enorm dat directeurs en leerkrachten vaak door

de bomen het bos niet meer zien. Er is veel kritiek op de pedagogische begeleidingsdiensten en de koepels, die in de raad van bestuur van Leerpunt zitten. Loes Vandromme hoopt dat hun imago kan worden versterkt, aangezien zij het dichtst bij de scholen staan en de opdracht hebben om al die expertise dichtbij te brengen. Bij scholen leeft de vraag dat men dat zou bundelen. Neemt Leerpunt die kwestie ook mee in de visie over hoe onderwijs kan worden georganiseerd?

Steeds meer klinkt in de sector de roep naar een duurzaam beleid over legislaturen heen, zodat er een dam tegen onderwijsmodes kan worden gevormd. Loes Vandromme vindt dat de mensen op het terrein rust en een langetermijnvisie moeten krijgen. Wordt dat meegenomen bij Leerpunt?

De cd&v-fractie beaamt het belang van nuancering in het onderwijsdebat. Loes Vandromme suggereert dat Leerpunt ook voor de pers, voor mensen die schrijven over onderwijs, een masterclass zou moeten organiseren om mee te geven dat de nederigheid van de wetenschap zeer belangrijk is. Men moet vertrouwen hebben in leerkrachten als experts. Als dat het doel is van Leerpunt, dan wenst ze de stichting alle succes toe om dat waar te maken. Dat is fundamenteel, los van politieke kleuren en meningen over onderwijs, besluit Loes Vandromme.

1.2. Jan Laeremans

Jan Laeremans herinnert zich zijn opleiding als leraar als zeer beperkt. Toen was er nooit sprake van wetenschappelijk onderzoek. Er werd gewoon informatie gegeven over hoe een en ander er in de praktijk aan toe zou gaan, net als een onderwijs-historiek. Andere aspecten kwamen niet aan bod. Wellicht was er toen ook niet zo'n groot probleem als nu. Hij vraagt zich af of leraren op voorhand een opleiding nodig zullen hebben over de mathematische meeteenheden voor leerwinst. Niet alleen hebben veel leerkrachten daar nog niet van gehoord, het lijkt hem ook niet de bedoeling om dat te gaan kwantificeren. Belangrijk is te weten of iets werkt en waar men mee aan de slag kan. Zal dat laagdrempelig genoeg zijn om de gewone leerkracht mee te krijgen of zal die veeleer aangewezen zijn op Klasse en dergelijke voor verdere vertaling? Er zal een website komen waarop men kan vinden hoe een en ander werkt, maar de spreker kan zich voorstellen dat de praktijk voor leerkrachten anders is dan de theorie die Leerpunt verkoopt. Er komt weliswaar een commissie, die dat hopelijk goed zal bewaken, maar kan de gewone leerkracht laagdrempelig, bijvoorbeeld telefonisch, bij Leerpunt terecht of is dat niet de bedoeling?

Er is natuurlijk al heel wat: externe onderzoeks- en kenniscentra, buitenlandse partners, het Kenniscentrum Digisprong, de Kwaliteitsalliantie over leermiddelen, de pedagogische begeleidingsdiensten, de onderwijsinspectie enzovoort. Jan Laeremans heeft er alle begrip voor dat het erg vroeg is en dat de grondslag nog wordt gelegd, maar het zou handig zijn voor het parlement om een zicht te krijgen op wat de rol zal zijn van Leerpunt en wat de relaties zullen zijn. Misschien moet dat tegen juni in dat plan worden gezet. Jan Laeremans vraagt of het mogelijk is om daarna een tweede gedachtewisseling te plannen over de volgende stappen.

Tot slot vraagt Jan Laeremans of de stichting ook problemen zoals het mentale welzijn van leerlingen, pesten op school, cyberpesten en de toenemende gedragsproblemen zal bestuderen. Het zou immers nuttig kunnen zijn voor scholen om goede praktijken te krijgen op basis van onderzoek.

De Vlaams Belangfractie wenst Leerpunt in elk geval zeer veel succes toe.

1.3. Elisabeth Meuleman

Elisabeth Meuleman vond het bijzonder boeiend en geruststellend om Pedro De Bruyckere te beluisteren over Leerpunt. Haar eerste punt staat misschien wat haaks op dat van Loes Vandromme, die toejuichte dat Pedro De Bruyckere heel sterk benadrukte dat schoolcontexten altijd verschillend zijn en dat men dus vertrouwen moet geven, dat hij absoluut geen staatspedagogiek wil, dat er voldoende ruimte zal moeten zijn voor nuance, dat men niet altijd alles kan doen in het onderwijs en dat het sowieso kiezen zal worden. Ook zullen politieke ideologieën misschien hier en daar nog tot voorkeuren leiden. Zal Leerpunt, gezien dat alles, dan nog voldoende kunnen wegen? Het is goed dat er rekening wordt gehouden met de context en nuances, maar men mag niet bij een status quo blijven. Hoe zal men garanderen dat de onderzoeken impact hebben en dat wat werkt, wordt toegepast?

Hoeveel onderzoeken zullen met het budget van Leerpunt kunnen worden gefinancierd? Elisabeth Meuleman vindt het goed dat er met een wetenschappelijke commissie en een gebruikerscommissie zal worden gewerkt, maar dan nog lijkt het haar een heel moeilijke opdracht om te selecteren, aangezien de mogelijkheden zeer beperkt zullen zijn. Heeft de algemeen directeur een idee hoe hij aan dat proces zal beginnen en hoe hij die heel moeilijke keuzes zal maken?

1.4. Karolien Grosemans

De N-VA-fractie is bijzonder blij met de opstart van Leerpunt, stelt *Karolien Grosemans*. Er is inderdaad heel veel informatie, maar die is ook erg versnipperd. Het is dus goed dat alles terug te vinden zal zijn op één plaats, dat er een vlotte toegang zal zijn en dat het wetenschappelijk onderbouwd is en wetenschappelijk bewaakt blijft. Als leerkrachten hun lessen inhoudelijk willen versterken, met aandacht voor wat een leereffect heeft, dan zullen ze daar op de goede plaats zijn.

Er zijn al heel veel degelijke en interessante rapporten, maar die zullen nu worden vertaald naar de Vlaamse context. Zullen leerkrachten bij Leerpunt terecht kunnen voor praktische, concrete informatie over hoe ze hun lessen kunnen versterken of is dat vooral iets voor de pedagogische begeleidingsdiensten en de directies?

Net als Loes Vandromme hoopt Karolien Grosemans dat dit ook rust brengt. Nu zijn er heel veel scholen die hypes van zogenaamde onderwijsgoeroes volgen en van innovatie naar innovatie springen. Dat zijn goedbedoelde pogingen om de school en de werking te versterken en de kwaliteit van het lesgeven te verbeteren, maar ze leiden heel vaak tot frustratie omdat ze niet werken. Dan heeft men een heel team meegekregen, lukt het niet, wordt het weer afgebouwd en springt men op een nieuwe innovatie. Ze hoopt dat met de evidence-informed aanpak van Leerpunt de planlast zal kunnen worden verminderd, omdat er sprake is van zaken die zouden moeten werken, natuurlijk rekening houdend met de specifieke context, en dat daardoor waardevolle onderwijstijd minder verloren zal gaan en er veel minder frustratie zal zijn op de werkvloer.

Verder wil Karolien Grosemans weten wanneer precies Leerpunt volledig operationeel zal zijn. Ze vindt het ook heel belangrijk dat de stichting zelf geen onderzoek zal doen en geen concurrentie zal aangaan. Er zijn immers al heel goede onderzoekscentra. Onderzoek zal worden uitbesteed. Hoe zal dat precies in zijn werk gaan? Neemt een rector die een bepaald probleem wil onderzoeken dan contact op met Leerpunt?

Op welke manier zal men bij Leerpunt de kennisnoden identificeren? Via telefoontjes van leerkrachten, door zijn oor te luisteren te leggen bij directies en pedagogische begeleidingsdiensten? Hoe zal er een keuze worden gemaakt tussen alle voorstellen die men zal krijgen?

Hoe zal Leerpunt laagdrempelig zijn en leerkrachten maximaal bereiken? De spreker heeft begrepen dat de stichting niet fysiek bereikbaar zal zijn. De algemeen directeur benadrukte het enorme belang van een communicatiestrategie. Hoe zal men dat aanpakken?

Hoe zal Leerpunt de onafhankelijkheid en de neutraliteit bewaken? Er is weliswaar geen politieke vertegenwoordiging, maar er zullen ook wel andere vertegenwoordigers zijn die druk kunnen zetten op de organisatie. Hoe zal men daarmee omgaan?

1.5. Kathleen Krekels

Kathleen Krekels stelt dat de erg hoge verwachtingen die ze had van de stichting door de uiteenzetting al een deukje hebben gekregen. Zij wil immers wel een zicht krijgen op wat wetenschappelijk gezien de juiste manier is, op de grote lijnen die voor iedereen nuttig kunnen zijn, los van de context. Ze is niet op zoek naar staatspedagogie, maar wel naar antwoorden. De spreker hoopt dat men die nuance begrijpt. Zo vormen de brede basiszorg en de verhoogde zorg, waarvoor Leerpunt een extra opdracht heeft gekregen, door de diversiteit in het Vlaamse onderwijs een enorm knelpunt. Binnen die diversiteit moet iedereen kwaliteitsvol onderwijs krijgen. Leerkrachten willen weten welke systemen werken voor inclusief onderwijs. Volgens de EEF-toolkit zou bijvoorbeeld kunstvorming in het onderwijs een heel grote winst opleveren, namelijk plus 3, maar hoe kan men dat wetenschappelijk onderbouwen? Een school die veel aandacht heeft voor kunst biedt immers veel meer aan. Die school heeft een visie en pedagogiek. Hoe filtert men dat eruit om tot de conclusie te komen dat de impact groot is? Kathleen Krekels is zich bewust van de context en de nuances, maar zij wil meer dan dingen die een gemiddeld effect hebben. Als men een aantal zaken met een gemiddeld effect samenvoegt, zorgt dat dan voor een veel groter effect?

2. Antwoorden van Leerpunt

Pedro De Bruyckere gaat eerst in op de vraag over de decretale basis en zegt dat hij niet de geschikte persoon is om daarop te antwoorden.

Ingaand op de vraag over het gevaar dat zijn twee petjes voor onduidelijkheid zouden zorgen, stelt hij dat hij aan wetenschappelijk onderzoek blijft doen en blijft lesgeven omdat hij het heel belangrijk vindt om in de praktijk te blijven staan. Hij doet dat echter niet in Vlaanderen, omdat het niet kies zou zijn om tegelijk verbonden te zijn aan een instelling en een organisatie te leiden die geld ter beschikking stelt van instellingen. Bovendien neemt hij niet de beslissingen. Zijn taak is organiseren, zodat de toewijzing zo fair mogelijk gebeurt. Het is de raad van bestuur die uiteindelijk de te onderzoeken thema's zal bekrachtigen die de gebruikerscommissie op basis van het voorbereidende werk van zijn team naar voren zal schuiven. Om de geloofwaardigheid en de onafhankelijkheid van Leerpunt te behouden, moet elk vermoeden van beïnvloeding worden vermeden. Hij wijst er ook op dat hij in debatten, bijvoorbeeld over het in Vlaanderen heel gevoelige onderwerp van de centrale toetsen, zelden zijn eigen mening geeft en zich beperkt tot het uitleggen en duiden van de verschillende standpunten.

Leerpunt moet wetenschap zo toegankelijk mogelijk ontsluiten. In wetenschap en onderwijs is er sprake van verschillende paradigma's en Leerpunt zal geen paradigma kiezen, merkt de spreker op. Een kritiek op de EEF is dat men er sterk de nadruk legt op gerandomiseerde gecontroleerde studies. Bijvoorbeeld kwalitatief onderzoek, dat helpt begrijpen, bestaat nauwelijks bij hen. De spreker vindt het dus goed dat Leerpunt de taak heeft gekregen om naar de breedte van kwaliteitsvol onderzoek te kijken. Leerpunt zal niet zeggen hoe het onderwijs eruit moet zien, want dat zou totaal haaks staan op zijn eerdere betoog.

Dan was er de vraag over datageletterdheid en het versterken van leiderschap. Er komt een kennisagenda, zegt Pedro De Bruyckere. De gebruikerscommissie zal prioriteren op basis van data uit bevragingen. Er zijn al heel veel bevragingen: er is de VOI.CE-app van de onderwijsinspectie en de bevraging van de pedagogische begeleidingsdiensten. Men zou ook focusgesprekken kunnen overwegen om te toetsen of men niks vergeet en of er urgente zaken zijn. Het zal de taak van de algemeen directeur zijn om de prioritering goed voor te bereiden, zodat men goede, weloverwogen keuzes kan maken, zo transparant en wetenschappelijk mogelijk en zonder beïnvloeding. Pedro De Bruyckere vindt datageletterdheid belangrijk, maar als uit de kennisagenda blijkt dat er twee dingen zijn die nog meer prioritair zijn, dan zal men zich daarop moeten richten.

Dat professionalisering een groot probleem is in Vlaanderen, blijkt uit veel onderzoeken. Er gaat relatief weinig geld naartoe en dat geld wordt soms niet eens opgebruikt door sommige scholen. Daar is het lerarentekort de grootste bedreiging. De spreker hoopt dat meer effectieve vormen van professionalisering ingang zullen vinden. Dat gebeurt al in Vlaanderen: diverse universiteiten, maar ook hogescholen zetten sterker in op langdurige trajecten. Een school verandert ten goede doordat wordt ingezet op één welbepaalde keuze, waaraan men dan gedurende een langere periode met veel mensen samenwerkt en waarvan men ook het effect meet. Als Leerpunt professionalisering financiert, zal ook moeten worden aangetoond dat de manier waarop dat gebeurt ook effect kan hebben. Pedro De Bruyckere hoopt dat men op die manier het imago van de leerkracht als professional kan versterken. Dat vloeit al voort uit evidence-informed werken, want dat komt erop neer dat men de leerkracht weer aan het stuur zet en bij uitbreiding het lerarenteam en het schoolteam. Die ondersteuners zijn immers even belangrijk, maar worden vaak over het hoofd gezien, net als het technisch personeel.

De periode van gigantische wetenschappelijke doorbraken is al een tijdje voorbij, aldus de spreker. Dat wil niet zeggen dat wetenschap niet verandert. Zo zijn sommige dingen in de lerarenopleiding van vroeger anno 2023 achterhaald. Wetenschap evolueert, maar traag. Er zijn bepaalde inzichten, trouwens ook met een groot effect, waarvan men vrij zeker is. Dat zal op zich al rust kunnen geven. Wetenschap staat vaak zwak tegenover goeroes. In tegenstelling tot goeroes beloven wetenschappers geen wonderen. Leerpunt wil bereiken dat mensen zich bewust zijn van de nuances en realistische verwachtingen krijgen. Het gebeurt immers vaak dat wonderen worden beloofd en dat iedereen uiteindelijk gefrustreerd en teleurgesteld is omdat men zoveel tijd heeft besteed aan iets dat geen effect had. Dat moet worden voorkomen, want ook dat geeft een gigantische deuk in het vertrouwen. Er zal dus ook veel diplomatie geboden zijn. De spreker verwijst naar de voorzitter van de raad van bestuur, die gelukkig een topdiplomaat is.

Axel Buyse licht zijn rol toe. Aangezien hij zelf slechts drie jaar in het onderwijs heeft gestaan, en dat lang geleden, bevindt hij zich nog volop in een leerproces. In mei 2022 ging hij met pensioen als diplomaat voor de Vlaamse Regering. Hij werkte onder andere een elftal jaren in Den Haag als vertegenwoordiger van Vlaanderen. De Nederlandse Taalunie vroeg hem in die context om de problemen met neerlandistiek in Vlaanderen, Nederland en internationaal te onderzoeken. Bij de voorstelling van een tussentijds rapport daarover vroeg minister Weyts hem dan om als onafhankelijke toe te treden tot het bestuur van Leerpunt, om zijn diplomatieke gaven aan te wenden en ervoor te zorgen dat het bestuur gesmeerd blijft lopen, ondanks alle evidente nuances en grotere verschillen die binnen een bestuur natuurlijk aan de oppervlakte komen.

Pedro De Bruyckere zegt dat het verbazingwekkend is dat het boek van Hattie zo populair is geworden bij leken, hoewel het een wetenschappelijk boek is. Dat verklaart misschien een deel van de misverstanden. Wetenschappers hebben er moeite mee dat de EEF-toolkit een leerwinst in maanden geeft, want dat is een vereenvoudiging.

Dat is echter wel belangrijk in het kader van wetenschapscommunicatie, want het geeft een vergelijkingsbasis, wat belangrijk is om weloverwogen keuzes te kunnen maken. De spreker heeft slechts een deel van de toolkit vermeld. Daaronder zit echter zowel een wetenschappelijke uitleg als een vertaling naar de praktijk. Leerpunt zal leidraden maken over hoe men iets in de klas moet toepassen. In het buitenland worden dergelijke leidraden geschreven door wetenschappers en praktijkmensen samen, zodat ze concreet genoeg maar ook wetenschappelijk onderbouwd blijven. Bij het maken van onderzoeksrapporten zullen de wetenschappelijke commissie en de gebruikerscommissie altijd genoeg met elkaar moeten samenwerken. Het is dus niet enkel een kwestie van de gebruikerscommissie die zegt waarop een antwoord nodig is. Er zal ook over worden gewaakt dat het resultaat bruikbaar is voor de praktijk. De hoop is dat het op die manier al laagdrempelig zal zijn. Op die manier geeft men tools om dat via pedagogische begeleidingsdiensten, expertisecentra en andere aanbieders van bijscholing op de klasvloer te brengen.

Jan Laeremans wijst op het hemelsbrede verschil tussen een bijsluiters en bijvoorbeeld de EPC-scores voor gebouwen, die in één oogopslag een indruk geven. Bijsluiters bevatten soms ellenlange teksten, waaraan geen mens begint. Aan de andere kant is er te veel vereenvoudiging.

Pedro De Bruyckere antwoordt dat het EPC-label zou neerkomen op een lijn van de toolkit, op basis waarvan men kan beslissen of het interessant is om zich in dat element te verdiepen. De ingewikkelde bijsluiters is de technische fiche over het wetenschappelijk onderzoek die erbij zit. Die is heel belangrijk voor de geloofwaardigheid en om ervoor te zorgen dat wetenschappers die niet waren betrokken, fouten kunnen opmerken. Verder is er een vereenvoudigde versie van de bijsluiters, een vertaling naar de praktijk. Er kunnen vragen blijven over hoe een en ander in de praktijk vorm kan krijgen. Daarvoor dienen de leidraden. Die staan los van de toolkit. In Nederland zijn er zo al drie zeer goede leidraden verschenen. De eerste twee verschenen op hetzelfde moment en zijn een toonbeeld van hoe men heel concreet aan de slag kan gaan. Ze gaan over hoge verwachtingen, een thema dat de komende tijd heel belangrijk zal worden en over differentiatie die ongelijkheid wegwerkt. Differentiatie is al heel lang een thema. Het is niet noodzakelijk zo dat differentiatie automatisch ongelijkheid wegwerkt. Uit onderzoek blijkt dat differentiatie ongelijkheid net kan vergroten. Dat verschilt meestal ook nog naargelang het gaat over voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs, kleuteronderwijs enzovoort. De differentiatie wordt dus zo concreet mogelijk gemaakt.

Tot slot was er de vraag over het mentaal welzijn. Omdat er moet worden gekozen, ligt de focus nu heel sterk op het didactische en deels ook op leiderschap, omdat de link daarmee duidelijk is. Die focus is er gekomen met de basiszorg. Het maken van een krachtige leeromgeving is daar immers een logisch gevolg. Het aanpakken van gedragsproblemen in de klas is echter ook een element in de EEF-toolkit, aangezien gedragsproblemen door de vele onderbrekingen een extreem negatief effect hebben op het leren. Als het werkveld handvatten vraagt op dat vlak, kan men dat dus niet afwijzen omdat het niet onder didactiek valt, want in dat opzicht is het wel didactisch. Het zijn schemerzones. Die zullen moeten worden uitgeklaard en zullen het voorwerp van discussie zijn in de beide commissies van Leerpunt, schetst de spreker. Een andere schemerzone is die tussen curriculum en didactiek. Heel vaak worden die uit elkaar gehaald, maar bijvoorbeeld bij leesonderwijs impliceert het curriculum misschien iets dat in de buurt van didactisch handelen komt. Het is niet aan Leerpunt om te bepalen hoe een curriculum eruit moet zien, maar bepaalde onderzoeken die in andere landen door gelijkaardige intermediaire instanties worden uitbesteed, komen op dat snijvlak. De spreker grijpt terug naar het voorbeeld van kunstparticipatie. Men kan er op basis van onderzoek voor pleiten om dat in het curriculum op te nemen, maar dat kan ook door ervoor te zorgen dat er 's middags een kunstaanbod is. Dan zit men veel minder in een curriculumdiscussie. Er moet alleszins worden afgebakend en dat zal deels door de commissies en dan door de

raad van bestuur moeten gebeuren, maar ook deels tijdens het proces. Situaties kunnen immers onvoorspelbaar zijn. Soms stuit men op schemerzones waar men op voorhand niet bij stilstand.

Een grote reviewstudie uit 2021 toonde aan dat leren een enorm positief effect kan hebben op het welzijn. Er werd vaak gedacht dat leerlingen zich goed moeten voelen om te kunnen leren, maar dat werkt dus ook in de andere richting. Uit de studie blijkt immers dat de instructiekwiteit een enorm belangrijke rol speelt in dat mechanisme. Dan werkt men zowel aan mentaal welzijn als aan een goede didactiek.

Pedro De Bruyckere zou heel graag een telefonische vraagbaak hebben. In Nederland heeft men die: de Kennisrotonde. Daar kunnen leerkrachten via mail vragen naar sturen, waar wetenschappers dan mee aan de slag gaan. Er is al een hele kennisdatabank over die vragen. Wel moet men minstens drie maanden wachten op een antwoord. Bij de meeste antwoorden kost het immers tijd om ze wetenschappelijk terdege te onderbouwen. Leerpunt heeft echter geen middelen voor een dergelijke vraagbaak. Wel zal men met vragen terecht kunnen bij mensen die vaak met scholen in contact komen en via 'train the trainer' en vormingen op de hoogte worden gebracht. Ook zal bij alle door Leerpunt gefinancierde vertalingen van onderzoek herkenbaar zijn over welk onderzoekscentrum en welke onderzoekers het gaat, zodat ook zij in geval van nood bereikbaar zijn om op hun domein nog meer te helpen. Het zou immers een mirakel zijn, mocht het team van Leerpunt alles weten.

Voor Pedro De Bruyckere is het evident dat hij naar de commissie zal terugkomen als alles is goedgekeurd en bevestigd. Dan zal hij ook veel concreter kunnen zijn. Nu moet hij altijd een slag om de arm houden.

Vervolgens wijst de spreker erop dat sommige zaken heel veel effect hebben, zoals collective teaching efficacy, dat een heel duidelijke link met leiderschap heeft. Daarover is er in Vlaanderen al heel goed onderzoekswerk geleverd en kan men al dingen zeggen met vrij veel zekerheid, weliswaar op basis van de huidige kennis. Zo is er ook al gigantisch veel onderzoek gebeurd over directe instructie, dat enorm goed blijkt te kunnen werken voor het aanleren van basiskennis en -vaardigheden. Men weet echter ook dat de effecten groter zijn bij bepaalde doelgroepen en dat bij andere doelgroepen andere aanpakken ook goed kunnen zijn. Dan komt de nuance weer kijken, maar dat zal belangrijk zijn voor de geloofwaardigheid van Leerpunt. Men kan vrij gerust stellen dat de fonetische leesmethode, die het meest wordt gebruikt, beter is dan gemiddeld. Er zijn nog altijd leesoorlogen in het Nederlandse taalgebied, maar die oorlogen zijn ondertussen al drie keer beslecht in de VS en recent weer in Australië, met duidelijke rapporten en evaluaties, merkt de spreker op.

Sommige zaken zijn echter nog onontgonnen gebied en soms zijn dat echt grote domeinen. Voor de geloofwaardigheid is het even belangrijk om af en toe te zeggen dat men iets niet weet, in plaats van iets te beweren dat later fout blijkt te zijn, want dan komt alles wat Leerpunt naar voren brengt in het gedrang.

Het idee leeft om, naast het voorgestelde systeem van prioritering door de gebruikerscommissie en bekrachtiging door de raad van bestuur, ook sneltrajecten te maken voor acute zaken. Thematische commissies zullen aanvragen moeten beoordelen, waarbij ze die zowel qua wetenschappelijkheid als qua bruikbaarheid bekijken. De hoeveelheid onderzoeken zal dan weer afhangen van de vraag. Over sommige zaken is in Vlaanderen al heel veel onderzoek beschikbaar, maar nog niet vertaald. Dat is natuurlijk veel goedkoper dan from scratch met een onderzoek te moeten beginnen over een thema dat men heel belangrijk vindt. Leerpunt zal niet veel van dergelijke onderzoeken kunnen doen, maar wel veel van het eerste soort onderzoeken.

In Nederland is de ambitie groot wat leidraden betreft, maar is het budget ook veel groter. Leerpunt heeft met de Nederlandse collega's afgesproken om die met elkaar te delen, maar zal misschien een derde kunnen doen van wat men in Nederland doet. Stel dat de vragen gericht aan Leerpunt allemaal gaan over onderzoeken die al voorhanden zijn in Vlaanderen. Dan zal de stichting heel snel heel veel antwoorden kunnen geven en de praktijkvertaling kunnen maken, maar dan zal het grootste deel van haar budget wellicht daarnaartoe gaan. Bestaat er internationaal veel onderzoek, dan zal Leerpunt veel meer leidraden moeten maken, maar zal het aanbod naast de toolkit in eerste instantie kleiner zijn. In het niet zo waarschijnlijke rampscenario dat Leerpunt bijna enkel vragen krijgt over iets waarover internationaal niet veel onderzoek bestaat, zal het veel minder zijn. Het is dus nog niet mogelijk om op voorhand te zeggen hoe de verhoudingen zullen zijn en hoeveel onderzoeken er zullen gebeuren.

Ten slotte vraagt *Karolien Grosemans* of ook de onderwijsinspectie voor Leerpunt op termijn een partner zal zijn om dit te vertalen naar de werkvloer. Het is immers de inspectie die de scholen doorlicht en rapporten schrijft.

Pedro De Bruyckere antwoordt dat hij voorlopig alle uitnodigingen afwijst om over Leerpunt te gaan spreken, omdat alles nog moet worden goedgekeurd door de raad van bestuur en de Vlaamse Regering. Wel is hij ingegaan op de vraag om ten behoeve van de onderwijsinspectie een toelichting te geven, omdat hij het belangrijk vindt dat men daar afweet van het bestaan van de stichting. Zo is hij van plan om, als alles eenmaal is goedgekeurd, met alle onderzoekscentra, met alle pedagogische begeleidingsdiensten en alle andere actoren samen te zitten om de lijnen helder te krijgen. Hij verwees al naar de VOI.CE-app van de onderwijsinspectie, die belangrijke informatie kan geven. Ook de inspectie kan een belangrijke bron zijn van zowel data als noden en is dus een logische partner. Hoe precies moet nog worden bekeken.

De spreker wijst ook nog op het belang dat hij persoonlijk hecht, net als de inspectie, aan een gemeenschappelijke terminologie. Met haar kwaliteitskader wil de inspectie zo'n gemeenschappelijke taal ingang doen vinden. Wetenschappelijk gezien is het belangrijk dat termen zoals 'retrieval practice' en 'directe instructie' over hetzelfde gaan. Over dat laatste is de spraakverwarring immers groot, wat ertoe leidt dat iedereen iets anders doet. Het is heel belangrijk om hetzelfde doel te hebben, maar als men los van elkaar werkt, kan men bij twee verschillende talen uitkomen. Bij Leerpunt zal dat weliswaar veel specifieker zijn dan bij het kwaliteitskader van de onderwijsinspectie.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Loes VANDROMME
Jan LAEREMANS
Karolien GROSEMANS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ADHD	attention deficit hyperactivity disorder
BOF	Bijzonder Onderzoeksfonds
EEF	Education Endowment Foundation
EPC	energieprestatiecertificaat
FWO	Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VS	Verenigde Staten